

Ministerul Mediului si Dezvoltare Durabile
CAT Committee – Rosia Montana SIM

Boulevard Libertatii Nr. 12,
Sector 5

Bucuresti

Fax: 021 316 0421

Email:angela.filipas@mmediu.ro

3 paginii.

13 iunie 2007

Contestatie

Către Comisia de Analiză Tehnică a Raportului la SIM pentru proiectul Roșia Montană
Ref: Răspunsul la contestația Soranei Toma

Ne-am început evaluarea Planului de Acțiune pentru Strmutare și Relocare (RRAP) deplângând faptul că Planul nu este un document oficial. Zicând aceasta, nu ne refeream la caracterul lui legitim sau la legitimitatea existenței lui. Dimpotrivă, ne-am exprimat convingerea că un astfel de document trebuie luat în considerare pentru acordarea sau refuzarea autorizației de începere a proiectului minier. Considerăm că procesul de strmutare are consecințe importante asupra vieții celor ce locuiesc în zona afectată de proiect și drept urmare trebuie tratate cu toată seriozitatea.

O dovadă a unei astfel de seriozități este evaluarea RRAP de către o comisie independentă care are puterea juridică de a bloca proiectul dacă consideră Planul neadecvat sau insuficient. Aceasta comisie ar trebui nu numai să condiționeze acordarea permisului de elaborarea unui Plan just și fezabil, ci să asigure o funcție de supraveghere de-a lungul proiectului. Cât timp RMGC nu e constrâns prin lege să respecte angajamentele enunțate în RRAP, sau, cu alte cuvinte, cât timp RRAP nu devine un document cu valoare contractuală, acesta nu poate fi pe deplin considerat și evaluat.

La această observație, RMGC ne răspunde că RRAP este legitim și public pentru că a) e elaborat conform principiilor enunțate de Banca Mondială și b) comunitatea a fost implicată în procesele decizionale. În primul rând înținem să subliniem că nu în aceasta constă sesizarea noastră: ceea ce e legitim sau public nu e neapărat oficial cu valoare contractuală. În al doilea rând, caracterul legitim al RRAP rămâne de demonstrat.

Interesant de sesizat este și felul în care titularul de proiect înțelege noțiunea de „implicarea comunității”. În primele rânduri ale răspunsului se subliniază implicarea activă a comunității în toate deciziile legate de viitorul ei. Câteva rânduri mai jos, autorii afirmă „comunitatea este informată cu privire la fiecare schimbare care intervine, prin intermediul ziarelor, anunșurilor și consultațiilor publice”. De asemenea: „unele decizii luate sunt discutate și în întâlniri cu reprezentanții aleși ai comunității”. **Concludem deci că implicarea comunității în procesul de luare a deciziilor este limitată la informarea publicului și la discuții referitoare la unele dintre decizii deja luate, cu reprezentanții comunității. Personal, privim „participarea publică” ca pe un fenomen mai larg.**

Un alt punct al contestației noastre s-a referit la necesitatea, stipulată de principiile Băncii Mondiale (O.P. 4.12 Para 11) în cazul populațiilor rurale, de a depăși simpla compensație, și de a înlocui pământul achiziționat cu alt pământ (land-for-land strategy). RMGC ne răspunde că strategia lor este în deplină conformitate cu acest principiu având în vedere că este compensat proprietatea pierdută la valoarea de înlocuire – valoare de piață a unui teren/imobil de mărime și utilizare similară – plus eventuale costuri de transport, de pregătirea pământului sau diverse taxe.

Cu toate acestea, considerăm că sesizarea noastră nu a fost pe deplin înțeleasă, scoțând la iveală o potențială confuzie a autorilor Planului. Strategie RMGC este o strategie de compensare financiară care implică plata unei sume de bani în mod direct persoanelor afectate pentru ca acestea să poată achiziționa proprietăți similare altundeva – este achitat deci un „pachet de relocalizare”. Ori, strategia „pământ-pentru-pământ” înseamnă strmutarea efectivă a comunității (sau a unei părți din ea) într-o nouă locație, dând în schimbul proprietăților pierdute alte proprietăți în noul site. Nu e vorba despre o vîrsare de bani, ci de o tranzacție „în natură”.

Acest tip de strategie a fost recomandat în urma rezultatelor obținute de numeroase studii ale cazurilor de strmutare, studii care au arătat ineficiența retribuirii financiare. Deseori speculații sau pur și simplu multiplicarea cererilor de pământ produc o inflație artificială a prețurilor pământului de lângă mari proiecte de dezvoltare, creând o mare diferență între compensația primită și costul real de înlocuire. Și mai des, persoanele afectate nu găsesc un alt teren agricol de o suprafață similară celei pe care o posedau în apropierea noii lor locații. Multe studii au arătat totodată cum compensația financiară e cheltuită într-o perioadă scurtă de timp pentru plățile unor vechi datorii, pe consum ostentatoriu, prin fraudă.

Toate aceste argumente pledează pentru o strategie „pământ-pentru-pământ” viabilă – o strategie de strmutare. Ori pe aceasta o considerăm neadecvată în RRAP. Argumentul nostru, și suntem aici constrâni să ne repetăm, este că RMGC nu oferă în realitate comunității Roșia Montană opțiunea de a se muta împreună, ca o comunitate, într-o nouă locație. Situl de strmutare de la Piatra Alba nu e o alternativă viabilă, suprafața lui fiind de 10 ori mai mică decât cea pe care Compania trebuie să o achiziționeze de la comunitate. Nu ne putem imagina cum într-o suprafață de 100 hectare (noua Piatra Alba), titularul de proiect va reconstitui o comunitate ale cărei terenuri erau de 10 ori mai mari și va include „zone pentru adunări publice” și toate clădirile de interes public (chiar și un teren de fotbal și un ring de patinaj!).

Ne menținem afirmația conform căreia având în vedere faptul că RMGC se laudă cu susținerea majorității comunității în ceea ce privește proiectul propus, era de așteptat ca o mare parte din comunitate să aleagă pachetul de strmutare în noua localitate Piatra Albă pentru a beneficia de toate avantajele ce derivă din acest proces. Deși menționăm în răspunsul la contestație ca 73 de persoane au semnat contracte ferme pentru strmutarea, acestea nu sunt în Roșia Montană (Piatra Alba) ci în Alba Iulia. După cifrele date de către dvs. în răspunsul la contestație „în acest moment (aprilie 2007) există 30 de opțiuni pentru Piatra Alba, din care 14 reprezintă contracte ferme”. Ni se pare aberant să susținem că faceți un proiect minier pentru dezvoltarea zonei pentru 14 familii din 1000 care doresc să rămână în zonă. Chiar și cifra optimistă de 30 de familii pare hilară în contextul de faimă în care susținem că proiectul minier reprezintă revigorarea zonei și un impuls de dezvoltare pentru mai departe. Este foarte clar comparând cifrele pe care le dați că localnicii nu doresc să ia parte la proiectul minier: dintre cele aproape 1000 de familii afectate de procesul de strmutare și relocare doar 160 au optat pentru strmutare și dintre aceste 14 pentru strmutarea într-o zonă apropiată.

proiectului. Aceste cifre nu reflectă o comunitate încântată de o nouă oportunitate ci mai repede o comunitate aflată sub un stres foarte mare, ai cărei membrii au ales să plece cât mai departe de „proiectul de dezvoltare” propus de RMGC.

Prin urmare, locuitorii Roșiei Montane nu vor avea posibilitate să se reconstruiască comunitatea într-un alt loc: fiecare gospodărie se va muta independent de celelalte. Dar dezbinarea comunității înseamnă pierderea unui important capital social, nu fără valoare economică. Acest capital social acționează ca o plasă de siguranță pentru indivizi, dar este rar recunoscut ca un bun care merită să fie compensat. E important deci să învățăm din experiențele trecute: în urma acestora Banca Mondială a ajuns să încurajeze strategia „pământ-pentru-pământ”. Din păcate, Planul de Acțiune nu prevede o opțiune viabilă de schimbare, concentrându-se în schimb pe o strategie mai degrabă limitată de retribuție financiară.

Dezbinarea comunității este și unul dintre aspectele traumatizante ale procesului de relocare care nu devine însă vizibil decât la o etapă mai avansată a procesului. Anticiparea tuturor consecințelor procesului de relocare e dificilă și de aceea oamenii care nu au trăit această experiență pot accepta cu prea multă ușurință un astfel de proiect. Din păcate, mulți ajung să regretă când e deja prea târziu. Într-adevăr, multe studii au arătat că majoritatea celor care au trecut printr-o experiență de relocare devin mai săraci în urma acesteia, iar unii nu reușesc să ajungă din nou la statutul inițial (Fernandes, Das, and Rao, 1989). Populația afectată nu e pregătită de Companie pentru eventualele dificultăți pe care le va întâlni. Unii localnici îmbrățișează deci cu multă ușurință discursul convingător al RMGC care preferă la rândul lor, să se concentreze pe prezentarea proiectului ca unica soluție pentru ameliorarea calității lor de viață.

Răspunsul titularului de proiect la contestația noastră ridică chestiunea programelor de sprijin menite să asiste familiile relocate/strămutate în restaurarea modului lor de viață. Este într-adevăr o dimensiune crucială pentru succesul oricărui proiect de relocare și ne bucurăm că sunt incluse astfel de măsuri. Cu toate acestea, deși mai multe familii au fost deja relocate, avem impresia că aceste măsuri au rămas la stadiul de design. Nici Planul de Acțiune, nici răspunsul Companiei la contestație nu sugerează că astfel de măsuri au fost implementate. În cazul în care ar fi fost puse în practică, normal ar fi fost să ne fie prezentate unele evaluări concrete a procesului de readaptare a familiilor relocate. Însă titularul de proiect pare să refuze să ne ofere orice informație de acest gen, informație care ar fi cea mai bună probă a capacității Companiei de a-și ține promisiunile. Prin urmare, găsim absența acestor informații cu adevărat îngrijorătoare.

Referitor la încercarea titularului de proiect de a ne convinge că turismul și agricultura vor exista concomitent cu mineritul la suprafață cu cianuri, permiteți-ne să ne îndoim de acest aspect și să reafirmăm că viitorul zonei nu este reprezentat de turismul industrial, nici la nivel de strategii de dezvoltare regională și nici la nivelul mentalului colectiv. Roșia Montană urmează o tendință de dezvoltare împreună cu Regiune Centru în pofida faptului că titularul de proiect încearcă să ne convingă de contrariu.

În speranță că veți lua în considerare comentarii noastre,

Cu respect,
Sorana Toma
sorana.toma@gmail.com